

Målnummer:	T254-89	Avdelning:	
Domsnummer:	DT8-90		
Avgörandedatum:	1990-02-28		
Rubrik:	En person, som felaktigt antecknats i handelsregistret som bolagsman i ett handelsbolag, har ansetts inte kunna göras betalningsansvarig för handelsbolagets skulder enbart på grund av registeruppgiften.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• 2 kap. 20 § lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag• 2 kap. 22 § lag (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag• Handelsregisterlagen (1974:157)		
Rättsfall:	NJA 1986 s. 268		

REFERAT

Gefa AB väckte vid Sandvikens TR talan mot A.E. Handelsbolag samt A.E. och M.B., de båda senare i egenskap av bolagsmän i handelsbolaget, och yrkade förpliktande för svarandena att solidariskt utge dels 53 598 kr jämte ränta dels 18 465 kr 70 öre jämte ränta till Gefa.

Handelsbolaget och A.E. medgav käromålet och på grund härav biföll TR:n genom deldom talan mot dem.

M.B. bestred käromålet men vitsordade i och för sig de fordrade beloppen och räntan.

Som grund för sin talan anförde Gefa: Gefa har levererat varor till handelsbolaget. M.B. var enligt LSt:ns handelsregister bolagsman i handelsbolaget under tid då handelsbolaget blev betalningsskyldigt för de levererade varorna och är därför personligen ansvarig för skulderna, solidariskt med bolaget och övriga bolagsmän.

M.B. åberopade som grund för sitt bestridande att det inte hade träffats något handelsbolagsavtal mellan henne och A.E., att registreringen i handelsregistret blivit felaktig på grund av LSt:ns felaktiga hantering och att hon inte bar ansvaret för LSt:ns handläggning.

I andra hand åberopade M.B. att hon inte var bolagsman vid tidpunkten för beställningen av de varor som fordringarna avsåg, och slutligen gjorde hon gällande att tillämpning av köpeavtalen och reglerna om personligt betalningsansvar gentemot henne var oskäligt och skulle lämnas utan avseende med stöd av 36 § avtalslagen.

Till utveckling av sin talan anförde M.B.: Hon och A.E. är systrar. A. drev, tillsammans med sin son H.E., A.E. Handelsbolag som sålde barn- och ungdomskläder. H. ville träda ut ur bolaget. A. talade med sin revisionsbyrå, som uppgav att hon kunde göra om bolaget till ett kommanditbolag. A. talade med M., som var tveksam men lovade ställa upp förutsatt att hon inte skulle ådra sig något ansvar. Personal vid revisionsbyrån upprättade ändringsanmälan till handelsregistret. Det var då klart att M. bara skulle "fylla platsen" efter H. och det antecknades på anmälan att hon skulle ha 0 kr ansvarighet. Anmälan undertecknades och lämnades in, varefter registrering skedde d 29 juli 1985. M.B. kom därefter felaktigt att stå som delägare i A.E. Handelsbolag. - Eftersom

ändringsanmälan inte var korrekt borde LSt:n skriftligen ha gjort en förfrågan. I stället talade man per telefon med A.E., som svarade efter bästa förmåga. LSt:ns felaktiga handläggning har således lett till att M.B. blev antecknad som bolagsman med obegränsat ansvar.

M.B. anförde vidare: Registreringen av ändringsanmälan skedde d 29 juli 1985. De aktuella varorna beställdes tidigare. Även om M.B. skulle anses vara bolagsman kan hon därför inte anses betalningsskyldig för dem. - M.B. har inte på något sätt befattat sig med rörelsen och har inte ägt teckna bolagets firma. Det är därför oskäligt att hon skall behöva svara för bolagets beställningar.

Gefa anförde till bemötande av M.B:s invändningar: Gefa kan inte bära ansvaret för felaktiga registreringar vid LSt:n. Enligt lagen om handelsbolag och enkla bolag svarar ny bolagsman även för tidigare ingångna avtal. De köpeavtal som träffats är normala avtal mellan två näringsidkare. Någon grund för tillämpning av 36 § avtalslagen finns inte.

TR:n (tingsfiskalen Wiklund) anförde i dom d 30 maj 1988:

Domskäl. Gefa har som skriftlig bevisning åberopat registreringsbevis för A.E. Handelsbolag.

M.B. har som muntlig bevisning åberopat förhör under sanningsförsäkran med sig själv samt vittnesförhör med E.K. och G.F., tjänstemän vid LSt:n, samt med A.E..

TR:n gör följande bedömning.

Av åberopat registreringsbevis framgår att A.E. Handelsbolag registrerades d 14 jan 1985 och att, då det i målet ingivna registreringsbeviset utfärdades d 24 febr 1986, bolagsmän var A.E. och M.B.. Vidare framgår att firman tecknades av A.E. ensam.

A.E. och M.B. har samstämmt uppgivit att deras avsikt var att, när H.E. utträdde ur bolaget, M.B. skulle inträda "på papperet", utan egen ekonomisk ansvarighet för bolagets förpliktelser. Avsikten synes således ha varit att ombilda det existerande handelsbolaget till ett kommanditbolag. Den ändringsanmälan som A.E., M.B. och H.E. i anledning härav undertecknade var uppenbarligen inte korrekt - som ny firma angavs "A.E. Handelsbolag" medan M.B. antecknades som kommanditdelägare med en angiven insats 0 kr. Den registrering som i slutet av juli 1985 skedde på grundval av ändringsanmälan återspeglar visserligen inte M.B:s och A.E:s vilja och kan därmed sägas vara felaktig. Det måste emellertid i första hand åligga dem som undertecknat ändringsanmälan att kontrollera att registreringen blir den avsedda och i förekommande fall se till att erforderliga rättelser görs. M.B. och A.E. har båda uppgivit att de inte kontrollerade registreringen och att de inte förrän i samband med handelsbolagets konkurs 1986 fick klart för sig att M.B. var registrerad som bolagsman. Även om M.B:s underlåtenhet att kontrollera registreringen kan synas förståelig med hänsyn till den överenskommelse hon träffade med sin syster kan i vart fall inte en godtroende tredje man bära ansvaret för att registreringen blev felaktig. Det har i målet inte ens påståtts att Gefa varit i ond tro beträffande de verkliga förhållandena. M.B. måste därför gentemot Gefa anses personligt ansvarig för handelsbolagets skulder.

Enligt 2 kap 22 § lagen om handelsbolag och enkla bolag svarar en ny bolagsman som inträder i bolaget även för de förbindelser som bolaget har ingått dessförinnan. Avsikten var visserligen att M.B. skulle inträda som kommanditdelägare i handelsbolaget. I enlighet med vad som anförts ovan får hon emellertid gentemot Gefa anses som bolagsman med fullt ansvar för bolagets förpliktelser. - En bolagsman kan göra gällande alla de invändningar mot ett krav som tillkommer bolaget. De i målet aktuella kraven har medgivits av bolaget. Kraven avser sedvanliga leveranser av kläder föranledda av beställningar av bolaget. Någon grund för tillämpning av 36 § avtalslagen mot

M.B. finns därför inte.

TR:n finner således sammanfattningsvis att de av M.B. åberopade invändningarna inte kan medföra att hon undgår personlig betalningsskyldighet för de fordringar Gefa har mot handelsbolaget. Om beloppen råder ej tvist. Käromålet skall därför bifallas i sin helhet.

Domslut. M.B. skall solidariskt med A.E. Handelsbolag och A.E. genast betala Gefa AB dels 53 598 krj ämte ränta dels 18 465 kr 70 öre jämte ränta.

M.B. fullföljde talan i HovR:n för Nedre Norrland och yrkade ogillande av Gefas talan.

Gefa bestred ändring.

HovR:n (hovrättsråden Englund och Grefberg, referent, samt hovrättsassessorn Pettersson) anförde i dom d 28 april 1989:

Domskäl. Parterna har till stöd för sin talan i HovR:n åberopat samma grunder som vid TR:n.

M.B. har härutöver alternativt till 36 § avtalslagen åberopat 33 § avtalslagen, varemot Gefa hävdade att det inte är fråga om något avtalsförhållande mellan M.B. och Gefa samt att avtalslagens ogiltighetsregler därför inte är tillämpliga.

Parterna har vidare till utveckling av sin talan i HovR:n anført i huvudsak samma omständigheter som antecknats i TR:ns dom.

Gefa har i HovR:n åberopat samma skriftliga bevisning som vid TR:n.

På M.B:s begäran har i HovR:n förnyade förhör ägt rum med henne själv under sanningsförsäkran och med vittnet A.E..

HovR:n gör följande bedömning.

M.B. har såsom grund för sitt bestridande av Gefas talan till en början åberopat att det inte träffats något handelsbolagsavtal mellan henne och A.E.. Gefa har inte bestritt detta påstående i sig. Med hänsyn härtill och då, såsom TR:n funnit, avsikten hos bolagsmännen synes ha varit att ombilda det existerande handelsbolaget till ett kommanditbolag, skall det bolagsavtal som M.B. träffat med A.E. såvitt avser deras inbördes förhållande inte anses utgöra ett giltigt handelsbolagsavtal.

Gefa har - såsom HovR:n uppfattar dess talan - oavsett att handelsbolagsavtalet kan ha varit ogiltigt åberopat, att M.B. rent faktiskt var registrerad såsom handelsbolagsman under tid då handelsbolaget blev betalningsskyldigt för de levererade varorna samt att hon i vart fall - i motsats till vad hon själv invänt - efter sitt inträde såsom bolagsman på grund av regeln i 2 kap 22 § lagen om handelsbolag och enkla bolag svarar även för de förpliktelser som uppkommit på grund av handelsbolagets dessförinnan gjorda beställningar av varorna.

Av lagen om handelsbolag och enkla bolag följer i och för sig att M.B. är betalningsansvarig i enlighet med vad Gefa hävdade och även TR:n funnit. I målet har emellertid inte berörts i vad mån detta ansvar skall gälla när M.B. förmått visa att det avtal, varigenom hon inträtt såsom bolagsman, är ett ogiltigt handelsbolagsavtal.

Enligt uttalande av Håkan N, Om handelsbolag och enkla bolag, 1983 s 249, ansvarar ny bolagsman i princip oinskränkt för handelsbolagets skulder gentemot fordringsägare, som vid fordringens tillkomst inte kände till inträdet. Håkan Nial fortsätter: "Att ansvaret sålunda uppkommer i och med avtalet om inträde i bolaget är inte en i borgenärernas omedelbara intresse given regel

utan beror på att det bolagsmännen emellan är önskvärt att en nytillträdande bolagsman redan i och med inträdet ansvarar för skulderna. Om inträdesavtalet är ogiltigt synes det riktigast att bolagsborgenär i god tro blir skyddad endast om hans fordran uppkom efter det han fått kännedom om inträdesavtalet." I detta sammanhang skall även anmärkas att registreringen i handelsregistret får betydelse såvitt avser tredje mans goda tro (se Håkan Nial a a s 93 f). Härvid synes faktisk kännedom om registrets innehåll vara en förutsättning för god tro.

Med hänsyn till det ovan citerade uttalandet av Håkan Nial anser HovR:n att Gefa - för att kunna hävda anspråket mot M.B. trots handelsbolagsavtalets ogiltighet - haft att åberopa att fordringarna uppkommit efter det att Gefa i god tro fått kännedom om M.B:s inträde i handelsbolaget. Då Gefa enligt HovR:ns uppfattning inte framställt sådan invändning, kan dess talan inte vinna bifall.

Domslut. Med ändring av överklagade domen ogillar HovR:n Gefa AB:s vid TR:n förda talan.

Gefa (ombud advokaten K.A.) sökte revision och yrkade att HD skulle fastställa TR:ns domslut.

M.B. (ombud advokaten A.G.) bestred ändring.

M.B. åberopade i HD ett utlåtande av professor emeritus Håkan Nial.

HD avgjorde målet efter föredragningen.

Föredraganden, RevSekt Krantz, föreslog i betänkande följande dom: Domskäl. Gefa har i HD vitsordat att A.E. och M.B. inte har träffat avtal om att utöva näringsverksamhet i handelsbolagsform.

Enligt 2 kap 20 § lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag svarar bolagsmännen i ett handelsbolag solidariskt för bolagets förpliktelser. När ny bolagsman inträder i ett handelsbolag svarar denne enligt 2 kap 22 § samma lag även för de förbindelser som bolaget har ingått dessförinnan. Även ogiltigt bolagsavtal kan medföra skyldighet för den som slutit avtalet att svara för handelsbolagets förpliktelser. Enligt avtalsrättsliga och allmänt förmögenhetsrättsliga principer får nämligen den som slutit bolagsavtalet och därigenom föranlett tredje man till antagandet, att han blivit bolagsman med därav följande personligt ansvar mot tredje man, finna sig i att gentemot denne godtroende tredje man bli med hänsyn till sitt skuldansvar bedömd som om bolagsavtalet vore giltigt, om ej ogiltighetsanledningen är av sådant slag, att den enligt avtalsrätten inte utsläcks genom medkontrahents goda tro (omyndighet, sinnessjukdom, råntvång). När det gäller ogiltigt inträdesavtal i redan existerande handelsbolag är den tillträdande bolagsmannens ansvar dock begränsat till sådana handelsbolagets förpliktelser som uppkommit efter det att tredje man fått kännedom om inträdesavtalet. (Jfr Nial, Om handelsbolag och enkla bolag, 2 uppl 1983 s 91 ff och 248 f.)

A.E. och M.B. synes ha varit överens om att ombilda handelsbolaget till "kommanditbolag" utan något ansvar alls för M.B.. I ändringsanmälan till handelsregistret anges sålunda M.B. som kommanditdelägare med 0 kr i insats. Parterna är numera ense om att överenskommelsen mellan A.E. och M.B. inte innebar att M.B. inträdde som bolagsman i handelsbolaget. Genom att ingå överenskommelsen och härefter underteckna ändringsanmälan kan M.B. inte heller ha föranlett tredje man till sådant antagande. M.B. kan därför varken enligt bestämmelserna i lagen om handelsbolag och enkla bolag om bolagsmans ansvar för handelsbolagsförpliktelser eller enligt avtalsrättsliga och allmänt förmögenhetsrättsliga principer förpliktas att svara för handelsbolagets skulder till Gefa.

Återstår så att pröva om registreringen av M.B. i handelsregistret självständigt kan konstituera skyldighet för henne att svara för handelsbolagets förpliktelser.

Rättsverkningarna av en registrering i handelsregistret regleras i 19 § handelsregisterlagen (1974:157). Enligt denna bestämmelse skall registreringen anses ha kommit till tredje mans kännedom, om ej av omständigheterna framgår att han varken haft eller bort ha kännedom därom. Någon bestämmelse om att tredje man har rätt att lita på att uppgifterna i registret är riktiga finns däremot inte. Registreringen av M.B. i handelsregistret medför därför inte att hon blir ansvarig för handelsbolagets skulder till Gefa.

HovR:ns domslut skall sålunda fastställas.

Domslut. HD fastställer HovR:ns domslut.

HD (JustR:n Höglund, Palm, referent, Freyschuss, Solerud och Lambe) beslöt följande dom:

Domskäl. Gefa har som grund för sin talan åberopat enbart den omständigheten att M.B. var antecknad i handelsregistret som bolagsman.

I HD har Gefa vitsordat att M.B. aldrig ingått något avtal om inträde i handelsbolaget som bolagsman med ansvar för bolagets förbindelser. På grund härav och då enbart den omständigheten att M.B. blivit antecknad i handelsregistret som bolagsman inte kan medföra någon förpliktelse för henne i fråga om handelsbolagets skuld till Gefa, kan Gefas talan inte vinna bifall.

Domslut. HD fastställer HovR:ns domslut.

Referenten, JustR Palm, tillade för egen del: Av allmänna förmögenhetsrättsliga principer följer att bolagsman som förorsakat eller medverkat till ett felaktigt registerinnehåll under vissa förhållanden kan göras ansvarig för åtgärder som någon vidtagit i förlitan på de registrerade uppgifterna. Den som slutit ett ogiltigt bolagsavtal och som medverkat till att de avtalade förhållandena registrerats kan således - förutsatt att ogiltighetsanledningen är sådan att den inte kan åberopas mot godtroende part - få svara gentemot tredje man för skulder som bolaget därefter ådrar sig som om bolagsavtalet varit gällande (jfr Nial, Om handelsbolag och enkla bolag, 2 uppl s 91 ff och 248 f). Att som i detta fall avtal till grund för den registrerade uppgiften över huvud taget inte har slutits, bör härvid kunna likställas med att ett ogiltigt avtal träffats. Det finns emellertid ingenting i detta mål som talar för att den oriktiga registreringen av M.B. som handelsbolagsman kan anses orsakad av någon åtgärd eller underlåtenhet från hennes sida.

Sökord: Handelsbolag; Handelsregisterlagen; Bolagsman; Betalningsansvar

Litteratur:
